

## کاربست مؤلفه‌های معرفتی قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران در تولید محتوای فضای مجازی پاک

عباس حاتمی

دانش آموخته سطح ۳ حوزه علمیه قم و فارغ التحصیل کارشناسی ارشد مشاوره و راهنمایی جامعه المصطفی

[Ahatami1863@chmail.ir](mailto:Ahatami1863@chmail.ir)

مرتضی غرسبان روزبهانی

دانش آموخته سطح ۳ حوزه علمیه قم و دانشجوی دکتری مدرسی انقلاب اسلامی دانشگاه شهید بهشتی (ره)

[Mgh1534@gmail.com](mailto:Mgh1534@gmail.com)

محمد عبدالله زاده

دانش آموخته سطح ۳ حوزه علمیه قم و دانشجوی دکتری فرهنگ و ارتباطات دانشگاه باقرالعلوم (ع)

[Abdollahzadeh313@gmail.com](mailto:Abdollahzadeh313@gmail.com)

### چکیده

فضای مجازی دارای سه عرصه اصلی تولید، توزیع و مصرف است. عناصر تأثیرگذار در ایجاد ارتباط و انتقال پیام، فرستنده، گیرنده، محتوای پیام و ابزار ارتباطی، می باشد. برای تحقق فضای مجازی پاک لازم است به همه عناصر شکل‌گیری ارتباط و عرصه‌های آن توجه نموده و مؤلفه‌های تحقق فضای مجازی پاک، برای آن بخش ترسیم نمود. در این میان، با بررسی عرصه‌ها و عناصر ارتباطی، می توان دریافت که تولید محتوا، یکی از اصلی‌ترین و راهبردی‌ترین بخش‌ها، در تحقق فضای مجازی پاک است. عرصه تولید یکی از مهمترین عرصه‌های فضای مجازی است که نیاز است به این بخش به عنوان عرصه مبنایی و تأثیرگذار در عرصه توزیع و مصرف نگاه ویژه ای شود. قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران، نقش بسیاری در مدیریت فضای مجازی ایجاد می کند و یکی از شرایط تحقق فضای مجازی پاک در عرصه تولید، کاربربست مؤلفه‌های معرفتی قدرت نرم ج.ا.ا در این عرصه است. بنابراین این تحقیق به دنبال بررسی نقش مؤلفه‌های معرفتی قدرت نرم ج.ا.ا در تولید محتوای فضای مجازی پاک است. مهم‌ترین مؤلفه‌های معرفتی قدرت نرم که باید در ایجاد فضای مجازی پاک مورد توجه باشد، عبارتند از: خدامحوری، فرهنگ و ارزش‌های اسلامی، فرهنگ اصیل ایرانی، اصول و آرمان‌های انقلابی، فرهنگ مقاومت، ایثار و شهادت‌طلبی، مکتب عاشورا، انتظار و بسیج مردمی، التزام عینی به ولایت فقیه و نظریه امت اسلامی؛ که با بررسی آنها می توان دریافت که برای تولید محتوای متناسب با مبانی اسلامی و انقلابی، مؤلفه‌های معرفتی قدرت نرم در سه عرصه بینش، گرایش و رفتار، از تأثیر و کاربرد فراوانی برخوردار است. روش جمع‌آوری اطلاعات، کتابخانه‌ای و روش بررسی داده‌ها، توصیفی - تحلیلی می باشد.

کلمات کلیدی: قدرت نرم، مؤلفه‌های قدرت نرم، فضای مجازی پاک، تولید محتوا

## مقدمه

با توجه به اهمیت فضای مجازی در توسعه جوامع، در جامعه ما نیز در سال‌های اخیر به فناوری اطلاعات ارتباطات توجه زیادی شده است. ولی در این رابطه آسیب‌های جدی وجود دارد که ضروری است به ریشه‌یابی آن پرداخت. «کشور ما از نظر بهره‌مندی از اینترنت در بین ۱۸۷ کشور جهان رتبه ۸۷ دارد که ۳۵ درصد استفاده کنندگان اینترنت را قشر جوان تشکیل می‌دهند و میانگین مصرف شده برای اینترنت ۵۲ دقیقه در هفته شبکه‌های دوست‌یابی در کشور ما در میان جوانان رتبه سوم در این شبکه‌ها کسب کرده‌اند. فرهنگ رسانه‌ای اینترنت، فضای ذهنی جوانان را اشتغال کرده و از آن مهم‌تر، نمایانگر نقش خانواده در کنار این ابررسانه است که والدین روی فرزندان خود تا چه حد کنترل تربیتی و نظارت اخلاقی دارند.» (جعفریان، حمید/۱۳۹۷، آسیب‌شناسی فضای مجازی و خانواده/ نشریه مطالعات روانشناسی و علوم تربیتی)

جامعه اسلامی به مثابه یکی از چند مرحله تحقق تمدن نوین اسلامی، در حوزه فضای مجازی، دارای آسیب‌هایی است که باید به آنها توجه ویژه شود. از سوی دیگر نقش فضای مجازی برای شکل‌دهی به جامعه اسلامی متمدن - از آنجا که دارای پتانسیل زیادی است - مغفول مانده است. شناخت فضای مجازی و استفاده از ظرفیت آن در ایجاد فضای مجازی پاک برای حرکت بهتر در مسیر تمدن اسلامی یکی از ضروریات در جامعه اسلامی ایران است. یکی از مؤلفه‌های اصلی در بخش فضای مجازی در کنار توزیع و مصرف، تولید محتوا در فضای مجازی است که لازم است، به این بخش توجه ویژه شود. تولید در فضای مجازی امروزه از سرعت بسیار بالایی برخوردار است و لازمه تحقق فضای مجازی پاک در این عرصه مدیریت آن است. از جمله شرایط لازم در تحقق فضای مجازی پاک در عرصه تولید، استفاده از مبانی دینی است که یکی از آنها کاربست مؤلفه‌های معرفتی قدرت نرم با مبانی اسلامی - انقلابی در این بخش از فضای مجازی است. بنابراین یکی از ضرورت‌های لازم در تولید محتوا در فضای مجازی در راستای ایجاد فضای مجازی پاک، بهره‌گیری از مؤلفه‌های معرفتی قدرت نرم است. بنابراین این تحقیق در پاسخ به این سؤال نگاشته شده است که مؤلفه‌های معرفتی قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران چه نقش و کارایی در تولید محتوای فضای مجازی پاک دارد؟

## روش تحقیق

روش تحقیق در این مقاله تحلیلی-توصیفی است. با توجه به اینکه این مسأله در علوم و مباحث مختلف از جمله جامعه‌شناسی و ارتباطات مورد بررسی قرار می‌گیرد، در این مقاله از منظر اندیشه اسلامی به آن پرداخته شده است. در این مقاله توصیفی-تحلیلی، ابتدا فضای مجازی پاک و عرصه‌ها و عناصر آن تبیین و توصیف می‌گردد. در مرحله بعد با مراجعه به منابع و مقالات اسلامی مؤلفه‌های قدرت نرم ج.ا.ا. که در عرصه تولید محتوا تأثیرگذار بوده، استخراج می‌شود. و در نهایت مبانی معرفتی قدرت نرم به حوزه‌های بینش، گرایش و رفتار تقسیم شده و رابطه و کاربست آنها در تولید فضای مجازی پاک ارائه می‌شود.

## ۱- فضای مجازی پاک

### ۱-۱- تعریف فضای مجازی

معنای لغوی فضای مجازی عبارت است از «فضای قابل هدایت» که به معنای هدایت کردن و سکان‌داری کشتی است. کیزا فضای سایبرنتیک را محیط بر ساخته از اطلاعات نامرئی -اطلاعاتی که اشکال متفاوتی به خود می‌گیرد- می‌داند. فضای مجازی در واقع نامی است که تعداد زیادی از کاربردهای امروز فناوری‌های جدید ارتباطی را در بر می‌گیرد. این نام را نخستین بار ویلیام گیبسون، در رمان نورومانسر (۱۹۸۴) ابداع کرد. به باور «کاستلز» فضای مجازی، مکان نیست، دالان و راهرویی بین مکان‌ها است. شما در حالی که در محل خودتان اقامت دارید، در فضای مجازی، گردش و مردمی را ملاقات می‌کنید که در مکان‌های دیگری زندگی می‌کنند؛ اما با استفاده از فضای مجازی در جهان ذهنی خودتان هستید؛ بنابراین، فضای مجازی نوعی فرافضا و فضای ذهن است. فضایی که ما هر روز در آن دست به عمل می‌زنیم و با مردم، اندیشه‌ها، مکان‌ها و زمان‌هایی دیگر ملاقات می‌کنیم. به عبارت دیگر، فضای سایبر در معنا به مجموعه‌ای از ارتباطات درونی انسان‌ها با کامپیوتر و وسایل مخابراتی، بدون در نظر گرفتن جغرافیای فیزیکی گفته می‌شود. فضای مجازی مجموعه‌ای از سخت‌افزار و تعاریف نمادین است که شبکه‌ای از عقاید و باورها را در قالب دادوستد بین افراد منتقل می‌کنند. برخلاف فضای واقعی در فضای مجازی نیاز به جابه‌جایی‌های فیزیکی نیست و کلیه فعالیت‌ها از طریق فضای سایبر، انجام و ایجاد شبکه عظیمی از افراد را سبب می‌شود که مرزهای سیلسی و جغرافیایی را درهم می‌شکنند و گاه مرزهای فرهنگی را کم‌رنگ می‌کنند و بر تمام ابعاد زندگی بشر تأثیر می‌گذارند. (انصاری، ابراهیم و دیگران/۱۳۹۷، تحلیل جامعه‌شناختی تأثیر استفاده از فضای مجازی بر فرهنگ شفاهی / مجله جامعه‌شناسی کاربردی)

فضای سایبر در معنا به مجموعه‌هایی از ارتباطات درونی انسان‌ها از طریق رایانه و مسائل مخابراتی بدون در نظر گرفتن جغرافیای فیزیکی گفته می‌شود. (انصاری، ابراهیم و دیگران / بهار ۱۳۹۷، تحلیل جامعه‌شناختی تأثیر استفاده از فضای مجازی بر فرهنگ شفاهی (مورد مطالعه: شهر اصفهان) / مجله جامعه‌شناسی کاربردی) از سوی دیگر فضای مجازی قابلیت پذیرش و انجام اکثریت نیازها، فعالیت‌ها را در زندگی بشر و اجتماعات انسانی دارد. (شیرودی، زهرا / ایران و نقش فضای مجازی برای شکل‌دهی به جامعه اسلامی - تمدنی / نشریه تمدن اسلامی و دین‌پژوهی)

در نگاه دیگر انقلاب ارتباطات، نوع جدیدی از ارتباطات مجازی را که خالی از روح حاکم بر روابط واقعی اجتماعی است، به وجود آورده است. از طریق ماهواره یا اینترنت، جهان جدیدی به موازات جهان واقعی به وجود می‌آید. رسلنه‌های الکترونیکی، مخاطبان وسیع و متکثری دارند که مجموعه‌هایی از حیث محتوای نمادین راجه این مخاطبان عرضه می‌کنند. در چنین شرایطی، فضای مجازی شکل می‌گیرد و فرهنگ‌ها همه از طریق واسطه‌های الکترونیکی منتقل می‌شوند و مفاهیم زمان و مکان معانی تازه‌ای پیدا می‌کنند. (مطهری، کلور و دیگران / ۱۳۹۶، بررسی تأثیر و نقش فضای مجازی در سبک زندگی اسلامی / فصلنامه رهاورد نور)

با توجه به اهمیت فضای مجازی که مقام معظم رهبری سال‌ها است که دغدغه فرهنگی و غفلت از آسیب‌های فضای مجازی را گوشزد کرده‌اند: من به خاطر نگرانی‌های فرهنگی، شب‌ها خواب به چشمم نمی‌آید. بلند می‌شوم و

نگران هستیم. (رهبری، ۱۷ آبان ۱۳۸۵) یا بیان داشته‌اند: اگر من امروز رهبر انقلاب نبودم حتما رئیس فضای مجازی کشور می‌شدم. (رهبری، ۲۰ مهر ۱۳۹۱)

بستر فضای مجازی در نگاه رهبری به اندازه اهمیت انقلاب اسلامی و به مثابه یک رودخانه پر جوش و خروش است که اگر در آن، تدبیر و برنامه‌ریزی وجود داشته باشد به یک فرصت طلایی و در غیر این صورت به یک تهدید تبدیل می‌شود. افزون بر این، بیانات مقام معظم رهبری در مورد فضای مجازی پس از تشکیل شورای عالی فضای مجازی حاکی از اهمیت ویژه به مدیریت فضای مجازی است.

با توجه به اینکه فضای مجازی و گسترش آن، تغییرات زیادی در جنبه‌های مختلف وسیع و شگرفی را پدید آورده است، مشکلات اخلاقی جدید و منحصر به فردی در این حوزه ایجاد شده تا حدی که فناوری اطلاعات نه تنها در چگونگی افعال و اقدامات روزمره تاثیر گذارده؛ بلکه تلقی ما را از آنها نیز، تغییر داده است. (شیرودی، زهرا/ ایران و نقش فضای مجازی برای شکل‌دهی به جامعه اسلامی - تمدنی / نشریه تمدن اسلامی و دین‌پژوهی)

### ۲-۱ فضای مجازی پاک

امروزه گسترش فناوری اطلاعات و ارتباطات به گونه‌ای است که در هر کجای زندگی انسان، جلوه‌های حضور فناوری اطلاعات و ارتباطات به چشم می‌خورد. اینترنت و سرویس‌های ارائه شده در قالب آن، در عین حال که ابراز مفیدی برای کسب و تبادل اطلاعات است اما می‌تولند مخرب نیز باشد. (جعفریان، حمید/ ۱۳۹۷، آسیب‌شناسی فضای مجازی و خانواده/ نشریه مطالعات روانشناسی و علوم تربیتی)

از آنجا که هر جامعه و تمدنی دارای بینش، گرایش، ارزش‌ها و مقررات خویش است و اینها هستند که از سویی معیار و میزان سنجش درستی‌ها و نادرستی‌ها شناخته می‌شوند و از سویی رفتار و عملکرد فرد به وسیله این معیارها سنجیده می‌شود و بر اساس آنها مورد قضاوت قرار می‌گیرد. این مجموعه فرهنگ و سنن ملی و مذهبی از چنان عمق و ارج و اصالت و قداستی برخوردار است که از نسلی به نسل دیگر به ارمان می‌رسد و فرد هنوز دیده به جهان نگشوده، این مجموعه ارزش‌ها و اندیشه‌ها حضور دارند و آماده هستند تا او را بر اساس طرح و مدل و برنامه خویش شکل داده و شخصیت او را آن گونه که می‌خواهند، بسازند.

در فضای مجازی پاک، هدف ارسال پیام دینی و برآمده از آموزه‌های دین مدنظر است. تحرک و پویایی هر مکتب و اندیشه‌ای را باید برخاسته از متن پیام و محتوای فکری - اعتقادی آن دانست. محتوای پیام، مبانی و معانی موجود در آن را بیان می‌کند خواه اشاره به بعد اعتقادی داشته باشد یا اخلاقی و یا احکام و دستورات. هر چه مکتب و اندیشه‌ای از محتوای غنی تری برخوردار باشد پیام‌های متنوع و پرمحتواتری خواهد داشت. برای مثال در مکتب اسلام پیام‌های دینی، گستره‌ای از عالم قبل از تولد تا آخرت و معانی بلندی چون الله و ملائکه و بهشت و جهنم و اخلاق و عدالت و... را شامل می‌شود.

### ۳-۱ عرصه‌های تحقق فضای مجازی پاک

فضای مجازی پاک، فراتر از یک امر بسیط بوده و اجزاء مختلفی در تحقق آن، ایفای نقش می‌کنند که به عنوان عناصر فضا ساز مطرح است. این عناصر در سه بخش تولید، توزیع و مصرف که سه عرصه اصلی در شکل‌دهی به فعالیت‌های فضای مجازی است مورد بررسی قرار می‌گیرد.

## ۱. تولید

تولید محتوا یکی از مهم‌ترین و ضروری‌ترین موارد در عرصه فضای مجازی به شمار می‌رود. دلیل این میزان اهمیت در رابطه با این موضوع، مخاطبان و کاربران میلیونی است که ساعت‌ها به منظور بهره‌بردن و استفاده کردن از این تولیدات محتوایی به فضای مجازی مراجعه می‌کنند.

هر سایت و شبکه مجازی برای ادامه فعالیت نیازمند تولید مناسب محتواست که این امر نیز می‌تواند در میزان اهمیت این موضوع تأثیرگذار باشد؛ اما در تولید نمودن هر نوع محتوایی می‌بایست به نکاتی مهم و اصولی توجه نمود. تولید کردن محتوایی مناسب و باکیفیت از اهمیت زیادی برای قشرهای مختلف در جامعه برخوردار است.

محمد علی اخوان فلاحتکار فعال فضای مجازی و مدیر مسئول رسانه خبری بامردم، در گفت‌وگو با خبرگزاری علم و فناوری با اشاره به لزوم مدیریت محتوای شبکه‌های اجتماعی از سوی دستگاه‌های اجرایی ذیربط تصریح کرد: تدوین قوانین موثر و ضمانت اجرای مناسب برای آن از ضروریات غیر قابل انکار به منظور بهینه‌سازی محتوای منتشر شده در فضای مجازیست.

اخوان فلاحتکار با تأکید بر اهمیت راه‌اندازی شبکه‌های اجتماعی ملی به منظور بسط فرهنگ ایرانی اسلامی و جلوگیری از تأثیرات منفی اشاعه محتوای بیگانه و مخرب در کشور گفت: شبکه‌های مجازی که خواستگاه آنها دنیای غرب بوده، امروز به یکی از پر کاربردترین ابزارهای تولید و انتشار محتوا در کشور تبدیل شده و به آسانی راه نفوذ و تسلط خود را بر طرز فکر، اندیشه‌ها و سبک زندگی جامعه ایرانی گشوده است.

اصلی‌ترین نوع محتوا، محتوای متنی است. این نوع محتوا در اکثر بسترها اعم از سایت و شبکه‌های اجتماعی قابل استفاده و انتشار است. علاوه بر تولید محتوای متنی، محتوای ویدئویی، تصویری، صوتی و ... نیز تولید می‌شود که هر کدام از آن‌ها دارای موارد استفاده خودشان هستند. اگر بخواهیم محتوا را از منظر دیگری دسته‌بندی کنیم، می‌توان آن را بر اساس نوع استفاده دسته‌بندی کرد.

در تولید محتوا علاوه بر استفاده از مفاهیم جذاب و به‌روز برای جذب نظر مخاطبان لازم است به مؤلفه‌های دیگر نیز توجه ویژه شود. از جمله این مؤلفه‌های اصلی در تولید محتوا در عرصه فضای مجازی، استفاده از مؤلفه‌های قدرت نرم جمهوری اسلامی است.

از آنجایی که موقعیت راهبردی جمهوری اسلامی ایران در تعیین خط مشی‌ها و سیاست‌های کلان نظام بین‌الملل تثبیت شده و نقش غیرقابل انکار آن در مدیریت تحولات و روابط حاکم بر منطقه خاورمیانه به اثبات رسیده است، لذا تقویت فرهنگ ایرانی اسلامی و گسترش آن در همه سطوح و بخش‌ها به ویژه فضای مجازی از ضروریات اولویت دار کشور محسوب می‌شود.

چندین برابر شدن تولید محتوای داخلی فضای مجازی بدون سیاست‌گذاری هدفمند برای بهره‌برداری مفید از آن در گروه‌های متنوع مخاطبین، امریست که نه تنها ارزش واقعی کارکردهای فضای مجازی در داخل کشور می‌کاهد بلکه راه را برای گسترش انواع آسیب‌های اجتماعی از طریق نشر اکاذیب و شایعات، مطالب غیر آموزنده و مغایر هنجار، تبلیغات آزار دهنده و ... می‌گشاید.

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای (مد ظله العالی) در دیدار رئیس‌جمهور و اعضای شورای عالی فضای مجازی در شهریور سال ۱۳۹۴، این شورا را مرکز اصلی سیاست‌گذاری آگاهانه، مسئولانه و مقتدرانه در خصوص فضای مجازی خواندند و با اشاره به گسترش روزافزون و پرسرعت پدیده عظیم و بی‌نظیر فضای مجازی تأکید کردند: «باید با استفاده از توانایی‌ها و استعدادهاى جوان کشور و با سیاست‌گذاری صحیح و اقدامات سنجیده و هماهنگ و بدون

از دست دادن زمان به سمت خروج از حالت انفعال در عرصه فضای مجازی، و حضور فعال و تأثیرگذار و تولید محتوای اسلامی متقن و جذاب حرکت کنیم.»

بنابراین یکی از مؤلفه‌های اصلی در عرصه تولید کاربست قدرت نرم ج.ا.ا در این بخش است که لازم است در این عرصه تولید کنندگان محتوا برای فضای مجازی توجه ویژه داشته و از ظرفیت قدرت نرم کشور که امروزه آوازه جهانی به خود گرفته است، استفاده لازم را ببرند.

## ۲. توزیع

یکی از ابعاد دیگر فضای مجازی عرصه توزیع است که بنا به وسعت زیاد آن و دامنه دسترسی فوق العاده، لازم است در راستای ایجاد فضای مجازی پاک در این بخش اقداماتی صورت گیرد.

تولید و ایجاد یک فضای مناسب و امن در دنیای مجازی یکی از اقدامات اصلی در این بخش است که می‌تواند موجب کاهش آسیب‌های آن بوده و در شکل‌گیری فضای مجازی پاک در عرصه توزیع مؤثر باشد. خلق فضایی منطبق بر فرهنگ بومی که قابلیت رقابت در عرصه‌های بین‌المللی را داشته باشد که جامعه از آن به عنوان بستری سالم بتواد استفاده کند. از دیگر اقدامات مؤثر در این بخش استفاده از ظرفیت بسیج در انتشار و توزیع محتوا می‌باشد که با توجه به ظرفیت نیروی انسانی استثنائی بسیج با شکل‌دهی بسیج سایبری در این بخش اقدامات خوبی انجام داد.

## ۳. مصرف

از میان ۴۷ میلیون استفاده‌کننده از اینترنت در آمریکا ۲ تا ۵ میلیون دچار اعتیاد اینترنتی شده‌اند و با معضلات زیادی گریبان گیر هستند. (اکبری، ابوالقاسم/ ۱۳۹۰، آسیب‌شناسی اجتماعی / انتشارات رشد و توسعه) با توجه به روند مصرف در حوزه فضای مجازی آسیب‌های زیادی در پی آن برای افراد مختلف در سطوح؛ فردی، خانوادگی، ملی و جهانی را به دنبال دارد که از مهمترین آنها می‌توان به اعتیاد به اینترنت، بحران هویت و اختلال در شکل‌گیری شخصیت و شخصیت‌زدایی، تعارض ارزش‌ها، گسترش ارتباطات نامتعارف، شکاف نسل‌ها، انزوای اجتماعی و آسیب‌های جسمی می‌توان اشاره کرد که در این بخش لازم است با این آسیب‌های استفاده از فضای مجازی که امروزه دامن بسیاری از افراد و خانواده‌ها را گرفته است مقابله شود.

یکی از بسترهای اصلی برای فضای شکل‌گیری فضای مجازی پاک، عرصه مصرف در این حوزه است که باید مورد واکاوی قرار گیرد و مؤلفه‌های اصلی فضای مجازی پاک در این عرصه به ظهور برسد.

یکی از زمینه‌های اصلی در بروز مشکلات خانوادگی و اصولاً نارضایتی از زندگی مشترک، فضای مجازی است که تحت تأثیر تولیدات رسانه‌ای بوجود آمده و باعث آن گردیده تا سطح توقع و ارضاء از زندگی‌های مشترک را به خصوص در میان نسل جوان بالا ببرد. (اکبری، ابوالقاسم؛ اکبری، مینا/ ۱۳۹۰. آسیب‌شناسی اجتماعی / انتشارات رشد و توسعه)

برای بهره‌مندی از فرصت‌های فضای مجازی. مصون ماندن از آسیب‌ها و تهدیدهای این محیط، باید با اقداماتی ایجابی و بلند مدت، و فارغ از شتاب‌زدگی و ارائه دستورالعمل‌های سلبی و کوتاه مدت، بستری را فراهم آورد تا کاربران فضای مجازی، بتوانند بدون احساس محدودیت عامدانه و قهری، از فرصت‌ها و پتانسیل این فضا در حوزه مصرف بهره‌مند شوند.

مدیریت استفاده از فضای مجازی، ارتقاء سواد مجازی، فرهنگ‌سازی استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و حضور در فضای مجازی می‌تواند در بهبود کیفیت استفاده از تکنولوژی مؤثر باشد.

برای ایجاد فضای مجازی پاک در عرصه مصرف لازم است میزان آموزش، آگاهی جامعه، فرهنگ سازی استفاده از فضای مجازی و نحوه مواجهه با فضای مجازی در میزان آسیب های فضای مجازی و بازی های رایانه ای بر افراد جامعه مؤثر باشد. بومی سازی فضای مجازی، تولید بازی های رایانه ای متناسب با فرهنگ و تاریخ کشور، تولید محتوای دیجیتال، حضور افراد آگاه در فضای مجازی، ایجا تنوع در شبکه های اجتماعی بومی شده، آموزش، ارتقاء سطح آگاهی و دانش افراد نسبت به فضای مجازی، ارتقاء سواد مجازی و فرهنگ سازی از جمله راهکارهایی است که می تواند فضای مجازی در عرصه مصرف را از حالت تهدید به فرصت تبدیل کرده و موجب رشد و ارتقاء آن شود.

#### ۱-۴ عناصر فضای مجازی پاک

چارچوب و ارکان اصلی فضای مجازی متشکل از چهار عنصر: گیرنده، فرستنده، محتوای پیام و ابزار است.

##### ۱- مخاطب (پیام گیرنده)

گیرنده به فرد یا گروهی اطلاق می شود که از طرف فرستنده پیام مورد هدف قرار می گیرد و پاسخ مطلوب او میزان اثربخش ارتباط را تعیین می کند. اگر چه در ابتدای امر گیرنده فعال نیست و بیشتر فعلیت ها مربوط به فرستنده می شود. اما نیمی از کار ارتباط در هنگام انتقال و دریافت و درک آن به گیرنده بر می گردد. نیاز، خواست و توجه گیرنده عامل تعیین کننده اثربخش ارتباط به حساب می آید. اگر گیرنده ای نسبت به دریافت و درک پیام احساس نیاز نکند و یا از روی عمد نخواهد به پیام توجه کند، برقراری ارتباط مختل می ماند.

با نگاه رویکرد معطوف به هدف متوجه می شویم که مهم ترین و تأثیرگذارترین عنصر در رسیدن به هدف تبلیغ، مخاطب است. «اگر مخاطبی نباشد که پیام را دریافت کند، ارتباطی صورت نمی گیرد. در نتیجه، تبلیغ و پیامرسانی معنی پیدا نخواهد کرد. بنابراین وضعیت دریافت کنندگان پیام و مخاطبان خود را از نظر میزان تحصیلات، میزان درآمد، سن، دین، جنسیت و موقعیت اجتماعی حاکم بر او را بشناسد.» (خندان، محسن، ۱۳۷۴، تبلیغ اسلامی و دانش ارتباطات اجتماعی / سازمان تبلیغات اسلامی)

بنا به تفاوت خاستگاه مخاطبان، لازم است، مخاطب از نظر خانوادگی، اقتصادی، فرهنگی، اعتقادی، پایگاه اجتماعی، منطقه جغرافیایی، حافظه تاریخی، جنسی، سنی، قرار داشتن در چه سطحی از لحاظ رشد فکری و فرهنگی و... در انتقال پیام مورد توجه قرار گیرد. از سوی دیگر لازم است مخاطب از منظر سبک زندگی نیز مورد توجه ویژه قرار گیرد. بنابراین «ذو مراتب دیدن انسان ها از امور مهمی است که باید در تبلیغ ملحوظ باشد» (حاجی ابراهیم، رضا / ۱۳۸۵، انسان مدرن و تبلیغ دین / معاونت پژوهشی حوزه علمیه قم)

بنابراین امور مهمی که در گیرنده پیام لازم است مورد توجه قرار گیرد، عبارت است:

۱. ذومراتب بودن انسان ها،
۲. ظرفیت و سطوح متفاوت انسان ها،
۳. سنجش و توجه به نیاز مخاطب،
۴. شناخت سطح مخاطب،
۵. لزوم فعال پنداشتن مخاطب. این نگاه در واقع دیدی واقع گرایانه به مخاطب بوده و در آن مخاطب به عنوان موجودی ذی شعور و مختار دانسته می شود. که در آیات قرآن و سیره معصومین نیز به آنها اشاره شده است.

۶. لزوم شناخت مخاطب و نیازهای وی و تنظیم محتوا و شیوه ارسال پیام بر اساس آن. (بی آزار شیرازی، عبدالکریم/۱۳۷۷، انقلاب فرهنگی و تبلیغی / انتشارات زکات علم)

### ۲- فرستنده یا منبع

فرستنده یا منبع اطلاعات، آغازگر جریان ارتباطی است. در یک سازمان فرستنده پیام ممکن است رئیسی باشد که می خواهد دستوری به زیر دستانش ابلاغ کند یا مرئوسی که می خواهد گزارشی را به رئیس خود تسلیم کند، یا یک مبلغی باشد که در صدد تبلیغ دین اسلام است.

فرستنده پیام دارای ویژگی‌هایی است که برخی از آنها عبارت است از:

۱. اهمیت و ارزش دادن به کار خود،
۲. داشتن دانش، مهارت و برنامه‌ریزی،
۳. عدم نگاه ساده‌بینانه به کار و عدم غفلت از اهمیت کار خود،
۴. ایمان به هدف،
۵. عدم هراس از شرایط،
۶. عدم سستی در کار،
۷. عدم همراهی با صاحبان ثروت و قدرت، می‌توان اشاره کرد. (ر.ک. اقلیدی نژاد، علی / ۱۳۸۹، آس یب شناسی در مدیریت کلان تبلیغ دینی / فصلنامه معرفت)

### ۳- پیام

پیام آن چیزی است که توسط فرستنده به رمز در می‌آید. همچنین پیام عبارت است از مجموعه الفاظ، لغات، کلمات، حرکات، اصوات و اشکال که پیام‌دهنده قصد دارد، ضمن ارائه آن، آنچه را در نظر دارد، بیان کند. هر کدام از افراد پیام‌دهنده، پیامی دارند و برآنند که پیام آنان آن چنان که هست به وسیله مخاطب یا مخاطبین أخذ گردد. ( زورق، محمدحسن / ۱۳۶۸، شیوه‌های تعمیق بینش سیاسی / سروش)

در فضای مجازی پاک مراد از پیام، پیام دینی و برآمده از آموزه‌های دین مدنظر است. تحرک و پویایی هر مکتب و اندیشه‌ای را باید برخاسته از متن پیام و محتوای فکری - اعتقادی آن دانست. محتوای پیام، مبانی و معانی موجود در آن را بیان می‌کند خواه اشاره به بعد اعتقادی داشته باشد یا اخلاقی و یا احکام و دستورات. هر چه مکتب و اندیشه‌ای از محتوای غنی‌تری برخوردار باشد پیام‌های متنوع و پرمحتواتری خواهد داشت. برای مثال در مکتب اسلام پیام‌های دینی، گستره‌ای از عالم قبل از تولد تا آخرت و معانی بلندی چون الله و ملائکه و بهشت و جهنم و اخلاق و عدالت و... را شامل می‌شود.

بر اساس آیات قرآن، پیام تبلیغی باید صفات و آدابی داشته باشد و آن اینکه با نام خدا شروع شود، متصل به وحی و همراه با آیات قرآن باشد، حق باشد، پاک و دلپسند باشد، هدایتگر باشد، فرقان باشد، نیکو باشد، مستدل باشد، حساب‌شده و سنجیده باشد، ترغیب‌کننده و تشویق‌کننده باشد، با تکلف و تقلید نباشد، جامع و متنوع باشد، هشداردهنده و موعظه‌کننده باشد، صریح باشد، مطابق با فهم مردم و مناسب با مقتضای زمان حال باشد، متناسب با سن گوینده باشد، ساده و شیوا و رسا باشد، نرم و مختصر و مفید باشد، همراه با تکرار و هماهنگ بوده اما به صورت تدریجی بیان شود، همراه با آهنگ و حرکات مناسب باشد. (قرائتی، محسن / ۱۳۷۲، قرآن و تبلیغ / وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی)



ویژگی‌های پیام دینی و شرایط پیام موفقیت‌آمیز: پیام باید ویژگی‌هایی داشته باشد تا تأثیر مورد نظر ما را بر مخاطب داشته باشد. مثلاً:

۱. پیام باید برای شنوندگان ضروری و حیاتی باشد.
۲. با موازین عقل و منطق زمان و نیازهای مخاطبان سازگار باشد.
۳. در عین پربار بودن باید با احساسات عالی بشر و حوائج عینی، فردی، اجتماعی، مادی و معنوی نیز همراهی نماید.
۴. پیام باید از نظر اسلام و قرآن صحیح بوده و با موازین آن منطبق باشد و گرنه یک امر تحمیلی خواهد بود و تأثیر دیرپایی نخواهد گذاشت. (شریعتی سبزواری، محمدباقر / ۱۳۷۹، رسالت تبلیغ، در مجموعه مقالات همایش نقش آموزش در تبلیغ دین / دفتر تبلیغات اسلامی)  
شهید مطهری (ره) نیز چهار شرط را برای موفقیت یک پیام، بیان کرده‌اند:
  ۱. قدرت محتوا و به تعبیر قرآن حقانیت آن پیام است.
  ۲. به کار بستن متد و روش و اسلوب صحیح پیامرسانی و شرط سوم،
  ۳. استفاده کردن از وسایل و امکانات به صورت مشروع یا پرهیز از افراط و تفریط
  ۴. لیاقت و شخصیت شخص پیامرسان است. (مطهری، مرتضی / ۱۳۷۵، گفتارهای معنوی / انتشارات صدرا)

#### ۴- ابزار یا کانال ارتباطی

وسیله یا راهی است که پیام به وسیله آن از فرستنده به گیرنده انتقال داده می‌شود. کانال ارتباطی نام دارد. کانال ارتباطی بیشتر به ابزار یا امکانات انتقال پیام مانند تلفن، صحبت کردن حضوری، مکاتبات و نظایر آن بر می‌گردد. انتخاب کانال یا رسانه درست برای انتقال پیام از اهمیت خاص خود برخوردار است. در این رابطه هر وسیله یا مجرای که به انتقال پیام کمک بیشتری کند و بتواند پیام را به طور اثربخش به گیرنده انتقال دهد، وسیله مناسبی است.

برای ترویج و تبلیغ اسلام صرفاً از ابزارهایی می‌توان کمک گرفت که مورد تصویب شرع و امضای شارع مقدس باشد و بنابراین برای پیشبرد حق، نمی‌توان باطل را به کار گرفت و ابزار باطل هرگز در تبلیغ اسلام محور نبوده است. (رهبر، محمدتقی / ۱۳۷۱، پژوهشی در تبلیغ / سازمان تبلیغات اسلامی)

شهید مطهری نیز در این باره می‌فرماید: «اولین شرط رساندن یک پیام الهی این است که از هر گونه وسیله‌ای نمی‌توان استفاده کرد یعنی برای این که پیام الهی رسانده بشود و برای این که هدف مقدس است نباید انسان این جور خیال بکند که از هر وسیله که شد برای رسیدن به این هدف باید استفاده بکنیم، می‌خواهد این وسیله مشروع باشد و یا نامشروع. می‌گویند «الغایات تبریر المبادی»: یعنی نتیجه‌ها مقدمات را تجویز می‌کنند. همین قدر که هدف، هدف درستی بود دیگر به مقدمه نگاه نکن. چنین اصلی مطرود است. ما اگر بخواهیم برای یک هدف مقدس گام برداریم از یک وسیله مقدس و حداقل از یک وسیله مشروع می‌توانیم استفاده بکنیم.» (مطهری، مرتضی / ۱۳۷۵، گفتارهای معنوی / انتشارات صدرا)

در استفاده از ابزار برای آینده اسلام هیچگونه محدودیتی وضع نشده است و آنچه محدودیت‌آور است استراتژی و خط مشی استفاده از ابزارهاست که شیوه و روش تبلیغ باید از نظر فرهنگ اسلامی مشروع و مقبول باشد. همچنین بر اساس منطق حق بودن و باطل نبودن ابزار در تفکر اسلامی؛ ابزاری که قدرت

تشخیص مخاطب را از کار بیاندازد و او را دستخوش احساس بی‌منطق کند جایگاهی ندارد. (صمدی، مجتبی/ ۱۳۸۸، تبلیغ اسلامی در عصر رسانه‌های نوین/ مجله نامه فرهنگ و ارتباطات)

همچنین شهید مطهری به نکته بسیار مهمی اشاره دارند و آن اینکه یک وسیله در همه جا و برای هر مخاطبی خوب نیست و بنا به شرایط باید از وسایل متفاوتی استفاده شود. «یک چیز در یک جا وسیله هدایت است و بسا همان چیز در جای دیگر وسیله گمراهی و ضلالت باشد... یک کتاب در یک زمان متناسب ذوق عصر و ذوق زمان و سطح فکر زمان بوده و وسیله هدایت مردم بوده است و همان کتاب در زمان دیگر اسباب ضلالت و گمراهی است.» (مطهری، مرتضی / ۱۳۷۵، گفتارهای معنوی/ انتشارات صدرا)

در استفاده از فضای مجازی نوین در تبلیغ دین اسلام دو نظریه مطرح وجود دارد: گروه اول - که امروزه نیز نظر این گروه مورد قبول واقع شده - این است که، معتقدند می‌توان از این ابزار برای تبلیغ اسلام استفاده کرد. این نظریه و گروه از عدم استفاده مبلغین اسلامی از پیشرفت‌های روز جهان گلایه دارند و معتقدند در دنیایی که گروه‌ها و مکاتب فکری با استفاده از این ابزارها در حال گسترش عقاید خود هستند مسلمین نیز باید از این مجرا استفاده لازم را ببرند. گروه دیگر نیز که معتقدند این ابزار توانایی انتقال پیام‌های دینی را ندارند هشدار می‌دهند که با استفاده از این ابزار به دست خودمان، جامعه را به سمت جدایی از دین و یا حداقل تقلیل معنای دین در زندگی مسلمین می‌بریم. (صمدی، مجتبی/ ۱۳۸۸، تبلیغ اسلامی در عصر رسانه‌های نوین/ مجله نامه فرهنگ و ارتباطات)

ویژگی‌های مهم ابزار یا کانال ارتباطی عبارتند از:

۱. متناسب با ذوق زمانه و سطح فکر مخاطب
۲. وسیله هدایت باشد نه وسیله ضلالت
۳. مشروع و مقبول بودن در فرهنگ اسلامی
۴. منطبق بر منطق حق بودن و باطل نبودن ابزار در تفکر اسلامی
۵. توجه به شرایط زمانه و مخاطب در استفاده از ابزار
۶. عدم استفاده از ابزارهای گمراه کننده و ضلال

## ۲- مؤلفه‌های معرفتی قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران

### ۱-۲ تعریف قدرت نرم

مفهوم قدرت نرم را اولین بار جوزف نای در سال ۱۹۹۰ میلادی در نشریه آتلانتیک مطرح نمود. (مایلی، محمدرضا و مطیعی، مریم / ۱۳۹۵، قدرت نرم در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران/ فصلنامه مطالعات روابط بین‌الملل)

قدرت نرم، در اصطلاح به معنای توانایی شکل‌دهی به ترجیحات دیگران از طریق اقناع و جذب دیگران به گونه‌ای آشکار، اما نامحسوس است که برای کسب نتایج مطلوب از طریق جذابیت به جای اجبار یا تطمیع به کار گرفته می‌شود و با به‌کارگیری ابزارها و شیوه‌های غیرمستقیم، بر منافع یا رفتارهای دیگر کشورها اثر خواهد گذاشت (نای، جوزف / ۱۳۸۷، قدرت نرم/ انتشارات دانشگاه امام صادق (ع)). از سوی دیگر پرفسور حمید مولانا در سال ۱۹۸۶ در کتاب اطلاعات و ارتباطات جهانی می‌گوید: مرزهای نو در روابط بین‌الملل با عنوان قدرت نامحسوس

مطرح شده است. (محمدی، منوچهر / ۱۳۸۷، منابع قدرت نرم، سرمایه اجتماعی نظام جمهوری اسلامی ایران / فصلنامه پانزده خرداد)

با توجه به تعریف نای، قدرت نرم تنظیم دستورالعملی برای جذب دیگران است. بنابراین، قدرت نرم، کسب اهداف مورد نظر از طریق جذب کردن است، نه از طریق اجبار، زور و پاداش. (نای، جوزف / ۱۳۸۷، قدرت نرم / انتشارات دانشگاه امام صادق (ع)) از نظر نای، منابع قدرت نرم، در بردارنده سه مؤلفه فرهنگ، ارزش‌های سیاسی و مطلوب‌های سیاست خارجی است. (نای، جوزف / ۱۳۸۷، قدرت نرم / انتشارات دانشگاه امام صادق (ع))

امروزه، از فرهنگ به منزله مهم‌ترین منبع قدرت نرم نام برده می‌شود. (پورا احمدی، حسین / ۱۳۸۹، قدرت نرم در جمهوری اسلامی ایران / بوستان کتاب) قدرت نرم که گاهی آن را قدرت هنجاری، انگاره‌ای و عقیدتی می‌نامند، بر فرهنگ و ارزش‌ها تکیه دارد. (اصغریان کاری، زینب / ۱۳۸۹، دیپلماسی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در آسیای میانه / پایان‌نامه ارشد دانشگاه شهید بهشتی) فرهنگ که در قاموس و عرف بین‌الملل از آن با عنوان قدرت نرم یاد می‌شود، (پورا احمدی، حسین / ۱۳۸۹، قدرت نرم در جمهوری اسلامی ایران / بوستان کتاب) جهت‌دهنده ذهن و رفتار، در همه حوزه‌های اجتماعی است. فرهنگ یک کشور بیانگر شخصیت و هویت یک کشور است. (افتخاری، اصغر و همکاران / ۱۳۸۷، قدرت نرم و سرمایه اجتماعی (مطالعه موردی بسیج) / انتشارات دانشگاه امام صادق (ع)) می‌توان گفت، نظم اجتماعی از طریق فرهنگ ساخته یا باز تولید می‌شود و یا مورد مخالفت قرار می‌گیرد. (تاجیک، محمدرضا / ۱۳۸۶، جنبش دانشجویی و سیاست فرهنگی / ماهنامه آئین)

به باور جوزف نای، نظریه پرداز قدرت نرم، ارزش‌های مثبت سیاسی یک کشور در بعد داخلی و خارجی می‌تواند قدرت نرم یک کشور را افزایش دهد. در بعد داخلی، پاسخ‌گو بودن به مردم، رعایت اخلاق و اجرای عدالت، همگی از ارزش‌های مثبت یک حکومت است. در عرصه خارجی، هر حکومتی که میزان تعاملات و مناسباتش در عرصه بین‌الملل و منطقه‌ای با نهادهای دیگر سنجیده‌تر و همگرا تر باشد و اختلاف‌ها را به حداقل برساند و به معاهدات بین‌المللی پایبند باشد، قدرت نرم آن افزایش می‌یابد؛ زیرا موجب جلب اعتماد دیگران و نشان دادن برآیند مثبت از چهره یک کشور می‌شود و این امر امروزه در بعد سیاست خارجی، منجر به جذب دیگران و افزایش قدرت و نفوذ یک کشور می‌شود. (بیکی، مهدی / ۱۳۸۹، قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران / انتشارات دانشگاه امام صادق (ع))

دیپلماسی عمومی، یکی از ابزارهای کلیدی قدرت نرم است. (میلسن، ژان و هکاران / ۱۳۸۸، دیپلماسی عمومی نوین، قدرت نرم در روابط بین‌الملل / انتشارات دانشگاه امام صادق (ع)) جذب قلوب و افکار، در این نوع دیپلماسی مشهود است (گلشن‌پژوه، محمودرضا / ۱۳۸۷، جمهوری اسلامی ایران و قدرت نرم / معاونت پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی)؛ زیرا تلاش بر این است که دیپلماسی، همراه با اخلاق مورد توجه قرار گیرد. از این‌رو، امروزه بیشتر کشورها می‌کوشند در دیپلماسی و روابط بین‌کشورها، خود را اخلاقی نشان دهند.

از آنجا که فرهنگ و ابزارهای فرهنگی در بسیاری از موارد، ضمیر ناخودآگاه مخاطبان را هدف قرار می‌دهند و با لطافت و ظرافت غیرمشهود، بر لایه‌های عمیق اذهان تأثیر می‌گذارد، در مقایسه با سایر ابزارهای شایع در سیاست خارجی، دیپلماسی فرهنگی یا عمومی با سهولت بیشتری بر لایه‌های زیرین جوامع تأثیر می‌گذارد. در این دیپلماسی، فرصت بهتری برای حضور جدی بازیگران غیردولتی مهیا می‌شود. با توجه به اینکه در قدرت نرم، توأم ساختن دیپلماسی با اخلاق یک امتیاز است و کشورها می‌کوشند خود را بدان متصف سازند، این نوع دیپلماسی، اخلاقی‌تر و انعطاف‌پذیرتر است (خانی، محمدحسن / ۱۳۸۲، دیپلماسی فرهنگی و جایگاه آن در سیاست خارجی کشورها / فصلنامه دانش سیاسی).

قدرت نرم در مکتب جمهوری اسلامی ایران برگرفته از اسلام و با ابتناء بر فطرت انسانی است. در قدرت نرم این مکتب انسان با تکیه بر قدرت الهی قدم در آستان ایجاد فضای اسلامی گذاشته و با مدیریت حب و بغض در مسیر تحقق جامعه اسلامی همه جانبه به حرکت خود ادامه می دهد و در این مسیر با تمام قوا از همه جوانب قدرت نرم خود در بعد معرفتی بهره می گیرد.

قدرت نرم از آنجا که نرم است روح خود را از فرهنگ می گیرد و چون قدرت است وامدار سیاست است و بنابراین ترجمانی برای فرهنگ سیاسی است. سرمایه آن اقناع و جلب و جذب قلوب و اعتماد آنها است. (سرپرست سادات، سیدابراهیم / ۱۳۹۱، بررسی تاثیر قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران بر شکل گیری تمدن اسلامی / مرکز مطالعات راهبردی شواری عالی انقلاب فرهنگی) قدرت نرم دارای ویژگی هایی است که جوزف نایب به برخی از آن ها اشاره کرده است که عبارت است از:

۱. سنتی بودن. قدرت نرم هر کشوری بر آمده از یک دوره ی تاریخی طولانی مدت است.
۲. قابلیت روزآمد بودن. قدرت نرم که یک قدرت غیر قابل لمس است تنها زمانی که همسو با جریان اصلی زمانه باشد توسعه خواهد یافت. به خصوص در جامعه ی مدرن، قدرت رابطه ی نزدیکی با پیشرفت فناوری و علمی جامعه ی اطلاعاتی و اقتصاد دانش پایه دارد.
۳. گستردگی. قدرت نرم توانایی زیادی برای رقابت و گسترش دارد.
۴. قابلیت تغییر. قدرت نرم یک موجودیت ایستا نبوده؛ بلکه یک فرآیند پویا است.
۵. وابستگی به قدرت سخت. به طوری که دولت ها برای رسیدن به یک قدرت ملی فراگیر باید همزمان که در جهت افزایش توان مادی خود نیز اقدام کنند. (نوزانی، بهرام و عبادی، زهرا / ۱۳۹۶، بررسی تاثیر قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران بر اهداف و منافع راهبردی آمریکا در عراق نوین / دوفصلنامه سیاست و روابط بین الملل)

## ۲-۲ مؤلفه های معرفتی قدرت نرم

در جهان امروز آثار قدرت فرهنگی و سیاسی انقلاب اسلامی ایران از عراق تا لبنان، از افغانستان تا فلسطین، از پاکستان تا منتهی الیه آسیای جنوب شرقی (مالزی و اندونزی)، از یمن و سودان، از ترکیه تا الجزایر، از خلیج فارس تا مصر، از قفقاز تا آسیای میانه، از آذربایجان تا تاجیکستان، از آسیا تا آفریقا و از آفریقا تا آمریکای لاتین و حتی در آمریکای شمالی و اروپا مشهود و عیان است. برخی از ابعاد تأثیرگذار و تعیین کننده قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران عبارتند از: داشتن رسالت و پیامی جهان شمول و بهره مندی از جایگاهی ژئوپولیتیک. ژئواستراتژیک، موفقیت در ارتقای اندیشه دینی و معنویت و اخلاق، مطرح ساختن عدالت توأم با معنویت و صلح توأم با عدالت، تأکید بر سلطه ستیزی، نفی ظلم و حمایت از مظلوم در اصول سیاست خارجی خود، تلاش در جهت ایجاد وحدت و هم بستگی میان امت اسلامی، بهره مندی از جایگاه رهبری بیداری اسلامی و اسلام سیاسی در جهان، اسلامی - جهانی سازی مبارزه با صهیونیسم در مقابل عربی سازی و منطقه ای و محدود نگه داشتن آن، تبدیل مقاومت به یک ارزش و اصل در روابط بین الملل، ایفای نقش مثبت، سازنده و راه گشا در حل و فصل بحران های منطقه ای، الهام بخشی به جنبش های اسلامی و حمایت از آنها، توفیق در راه اندازی جنبش نرم افزاری و تولید علم و رشد شاخص های فن آوری و علمی. (خرمشاد، محمدباقر / ۱۳۹۲، انقلاب اسلامی، بیداری اسلامی و تمدن نوین اسلامی / فصلنامه راهبرد فرهنگ) یکی از مسائل اصلی، شناسایی و استفاده مطلوب از داشته های دیروز و امروز در راستای شکل گیری و شکل دهی به فضای مجازی پاک است. بر این اساس، مؤلفه های قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران در راستای ایجاد فضای مجازی پاک، در قالب مؤلفه های معرفتی ارائه می شود.

یکی از منابع قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران شکل‌گیری و شکل‌دهی به باورهای مردم که برگرفته از منابع اسلامی بوده، است. این ارزش‌ها و هنجارها و الگوهای اجتماعی شکل گرفته در جامعه، که از بسترهای تاریخی، اجتماعی، اقلیمی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی ناشی می‌شوند، جوهره قدرت نرم را تشکیل می‌دهند. (افتخاری، اصغر و همکاران / ۱۳۸۷، قدرت نرم و سرمایه اجتماعی (مطالعات موردی بسیج) / دانشگاه امام صادق (ع))

مولفه‌های معرفتی قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران عبارتند از:

### ۱. خدامحوری

اتکا بر قدرت لایزال الهی که به معنای پذیرش ولایت، خواست و قدرت خداوند است، باعث تقویت قدرت نرم می‌شود: «أَنَّ الْقُوَّةَ لِلَّهِ جَمِيعاً» (بقره: ۱۶۵) «به‌درستی که همه قدرت‌ها مخصوص خداوند است» خداوند در آیه دیگری می‌فرماید: «أَمْ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ الْوَلِيُّ» (شورا: ۹) «آیا به راستی غیر از خدا اولیایی گرفته‌اند؟ در حالی که ولی مردم، تنها خداست». از این رو، آیات قرآن کریم و روایات، فی‌نفسه و بالذات هیچ قدرتی جز خدا را به رسمیت نمی‌شناسند؛ زیرا انتشار قدرت و اقتدار در اسلام، از رأس به ذیل است؛ یعنی اقتدار اصلی از خداست؛ بر خلاف دیدگاه‌های مادی که حاکمیت را اصالتاً از آن بشر می‌دانند (زرشناس، شهریار / ۱۳۷۸، اشاراتی درباره لیبرالیسم در ایران / سازمان انتشارات کیهان).

ایرانیان نیز تکیه بر قدرت لایزال الهی را مهم‌ترین نماد ملی و مذهبی خود می‌دانند. از این رو در فرهنگ ایرانیان، خدامحوری جایگاه خاصی دارد؛ به‌گونه‌ای که آنها به هنگام ورود اسلام، پیرو دین زرتشت، و معتقد به خدای یگانه بودند. ایرانیان از دوران قبل از اسلام تا به حال، با تکیه بر دو پشتوانه مستحکم، یعنی ملیت و تدین، که در رأس آن توحید است، توانسته‌اند عوامل اتحادساز را در نظام و جامعه خویش به وجود آورند (گلشن‌پژوه، ۱۳۷۸: ۳۱۵). انقلاب اسلامی ایران با حرکتی که برای خدا و با هدف اجرای احکام الهی و ارزش‌های توحیدی ایجاد کرد، حاکمیت مطلق خداوند را در تمام برنامه‌های خود به منزله یک اصل پذیرفت و از آن به مثابه محرک برای رسیدن به هدف استفاده کرد. در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران مواردی بیان شده که بیانگر پذیرش حاکمیت مطلق خداوند بر جهان و انسان‌هاست و لزوم تسلیم در برابر امر خداوند را واجب کرده است. از این رو، همه سیاست‌های جمهوری اسلامی ایران مبتنی بر حاکمیت خدا بر هستی است. اصل ۵۶ و بند ۱ و ۲ در اصل ۲ نیز بر این موضوع دلالت می‌کند.

### ۲. فرهنگ و ارزش‌های اسلامی

ارزش‌های فرهنگی که شکل‌دهنده فرهنگ آن جامعه و منبعث از فرهنگ یک جامعه است، از زیرساخت‌های فکری و جهان‌بینی انسانها نشأت می‌گیرد و در عرصه‌های مختلف حیات و زیست فردی و اجتماعی زندگی متجلی می‌شود. جریان فرهنگ اسلام به عنوان مکتب جامعی که فرافرهنگی و پیشتازی آن از مسلمات تاریخ بشری است مهم‌ترین بستر ساز برای تحقق فضای مجازی پاک است. ارزش‌های متعالی فرهنگی اسلام که به برکت انقلاب اسلامی ایجاد و تعمیق گردیده است به عنوان یکی از منابع معرفتی قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران در راستای (سرپرست سادات، سیدابراهیم / ۱۳۹۱، بررسی تاثیر قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران بر شکل‌گیری تمدن اسلامی / مرکز مطالعات راهبردی شواری عالی انقلاب فرهنگی) رسیدن به فضای مجازی پاک و سالم عمل می‌نماید.

### ۳. فرهنگ اصیل ایرانی

جمهوری اسلامی ایران به لحاظ دارا بودن پیشینه فرهنگی، یکی از قدرتمندترین کشورهاست. فرهنگ ایران که مبتنی بر اسلام ناب است، با داشتن مذهب تشیع توان بسیج توده‌های مردم علیه فرهنگ وارداتی غرب را دارد. (رنجبران، داود / ۱۳۸۸، جنگ نرم / ساحل اندیشه) درخشش انقلاب اسلامی ایران که در قالب یک حرکت مردمی و با تکیه بر ارزش‌های فرهنگی مبتنی بر اسلام پیروز شد، نقطه عطفی را در جهت‌دهی تحرکات و بیداری اسلامی، با الگوسازی موفق نمایان ساخت. (سیمبر، رضا و دیگران / ۱۳۸۹، اسلام‌گرایی در نظام بین‌الملل / دانشگاه امام صادق (ع)).

### ۴. اصول و آرمان‌های انقلابی

با ظهور انقلاب اسلامی به عنوان بزرگترین انقلاب معاصر به مطالبات ملت ایران پاسخ در خوری داده شد. که به نوعی این انقلاب به مطالبات مردم در حوزه‌های مختلفی همچون آزادی طلبی، امنیت خواهی، نفی استبداد، دفع استعمار و طلب استقلال پاسخ قاطعی داد. و این امور از مهمترین اهداف سیاسی این انقلاب بود که به آنها در سایه این انقلاب رسید. این خواست‌ها مجموعه‌ای از ارزش‌های سیاسی هستند که برای جمهوری اسلامی قدرت قلیل توجهی را بوجود آورده است. و همان قدرت، امکان‌تأسیس و ظهور قدرت در فضای مجازی را، فراهم می‌آورد.

### ۵. فرهنگ مقاومت، ایثار و شهادت‌طلبی

(مقاومت و شهادت)، تنها در منظومه فکری و هویت‌ساز مسلمانان یافت می‌شود؛ عناصری که حضورشان برای فرهنگ و ایجاد فضای مجازی پاک، هویت‌ساز، و بسترساز اعتماد به نفس و خودباوری مسلمانان و ترس و زبونی دشمنان اسلامی است. به عبارت دیگر، هرچه فراموشی جهاد و شهادت در جامعه اسلامی موجب ذلت مسلمانان آن جامعه می‌شود، به همان اندازه داشتن روحیه جهاد و شهادت، آفریننده قدرت نرم و بالندگی و بازدارندگی در مقابل دشمنان است (محمدی، منوچهر / ۱۳۸۷، منابع قدرت نرم، سرمایه اجتماعی نظام جمهوری اسلامی / فصلنامه پانزده خرداد). فوکویاما در این باره می‌گوید: «بال سرخ شیعه شهادت‌طلبی است که ریشه در کربلا دارد و شیعه را فناپذیر کرده است» (ایزدی، حجت‌الله / ۱۳۸۷، مبانی قدرت نرم جمهوری اسلام ایران / فصلنامه مطالعات بسیج)

فرهنگ شهادت‌طلبی به منزله یکی از اصلی‌ترین منابع معرفتی قدرت نرم در بین مسلمانان به شمار می‌آید (افتخاری، اصغر و شعبانی، ناصر / ۱۳۸۹، قدرت نرم و سرمایه اجتماعی (مطالعه موردی بسیج) / دانشگاه امام صادق (ع)). علی شریعتی در دو سخنرانی معروف خود با عنوان «شهادت و پس از شهادت» بیان کرده است: «هنگامی که حکام و قدرت‌های جابر و حاکم مردم را با زور و تزویر خاموش می‌کنند، تنها انتخاب آگاهانه شهادت است که می‌تواند سکوت حاکم را شکسته و حاکم را مفتضح سازد. امام حسین (ع) می‌توانست سکوت کند؛ اما با شهادت راه خود را ادامه داد» (حسین‌زاده، سیدمحمدعلی / ۱۳۸۶، اسلام سیاسی در ایران / دانشگاه مفید).

### ۶. مکتب عاشورا

روح حرکت در انقلاب اسلامی و جمهوری اسلامی مدیون نهضت عاشورای حسینی است. الگوگیری رهبران انقلاب و نظام جمهوری اسلامی محدود به دوره مبارزه با طاغوت نبوده است. این روح، روح خود انقلاب و نظام است و بنابراین مستدام است. این قدرت نرم، که مایه حرکت و پیشروی در اصل و جان‌فشانی تا تحقق همه اهداف انقلاب و نظام است، این روح حسینی محدود به یاران هم نبوده است و به برکت الگویی که از عاشورا در ایران

جاری و ساری است این روح به همه جوامع شیعی نیز تسری پیدا کرده است و حتی این مکتب، روح حرکت و خواجهدگی اصول انسانی و آزادی برای همه بشریت است.

#### ۷. مکتب انتظار

امید به آینده‌ای روشن در تمام ادیان و مذاهب مسلمانان موج می‌زند و شیعه و بینش مترقی آن بر امیدهای حیات بخش پا می‌فشارد. خداوند متعال در قرآن کریم وعده نویدبخش تحقق پذیری حاکمیت صالحان و شایستگیان بر ضد ظالمان و ستمگران در سراسر جهان را داده است. «وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْكُمْ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ» (نور، ۵۵) خداوند به کسانی که ایمان آورده و کارهای شایسته انجام داده اند وعده می‌دهد که قطعاً آنان را حکمران روی زمین خواهد کرد، همان گونه که به پیشینیان آنها خلافت روی زمین را بخشید و دین و آیینی را که برای آنان پسندیده، پابرجا و ریشه دار خواهد ساخت و ترسشان را به امنیت و آرامش مبدل می‌کند، آن چنان که تنها مرا می‌پرستند و چیزی را شریک من نخواهند ساخت و کسانی که پس از آن کافر شوند، آنها فاسقانند.

#### ۸. مکتب بسیج

یکی از برکات و ثمرات انقلاب اسلامی، شکل‌گیری یک نیروی مکتبی تحت عنوان بسیج و به برکت آن شکل‌گیری مکتب بسیج است. بسیج برآیند ویژگی رهبری خاص اسلامی شیعی است، اساساً رهبری در پرتو اسلام و تشیع بر دقیق ترین ملاحظات روانی و اصول دقیق علمی رهبری منطبق است که می‌تواند چنین نیروی قابل و کارآمدی را روح دهد.

#### ۹. التزام عینی به ولایت فقیه

مهم‌ترین دستاورد انقلاب اسلامی، آزادی از سیطره گفتمان‌های رسمی، غربی و شرقی مادی، در حوزه تفکر اجتماعی و معرفت سیاسی و اندیشیدن به دوران جدیدی در پرتو تفکرات اسلامی - شیعی است، که خود این ضرورت قدرت نرم و ایجاد فضای مجازی پاک است. ولایت فقیه که توسط امام راحل مطرح و به اجرا درآمد از منابع قدرت نرم جمهوری اسلامی از یک سو و از منابع ایجاد فضای سالم در اندیشه امام از سوی دیگر است. ولایت طریق رسیدن به توحید در قوس ص عود است. از نظر قرآن و معارف اهل بیت (علیهم السلام) انسان به خودی خود در مقام ضلال، حیرت و در مقام موت است، هیچ درکی از مراتب حیات و لوازم و الزامات آن ندارد تا اینکه خدای متعال به انسان، حقیقت حیات و نور هدایت را عنایت میکند و اینها هر دو در کلمه روح ایت که جامع حیات و نور است و آن همان امام و ولایت اوست. باید توجه داشت که جایگاه امام و حقیقت ولایت، در رسیدن به قرب و حقیقت حیات طیبه است و اگر کسی به امام نرسد به تعبیر روایت مرگ او، مرگ به جاهلیت خواهد بود. (سرپرست سادات، سیدابراهیم / ۱۳۹۱، بررسی تاثیر قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران بر شکل‌گیری تمدن اسلامی / مرکز مطالعات راهبردی شواری عالی انقلاب فرهنگی) به تعبیر امام راحل به ولایت فقیه، آثار مترقی فراوانی بار است. برخی از این آثار مایه‌های قدرت نرم جمهوری اسلامی است. با توجه به آثار و درون داشت قدرت‌ساز آن می‌توان از توان تأسیسی ایجاد گفتمان در شکل‌گیری فضای مجازی بر محوریت قدرت و مدیریت ولایت و ولایت فقیه سخن به میان آورد.

نظام جمهوری اسلامی ایران، نمونه عملی نظریه ولایت فقیه است؛ بدین معنا که طرح نظریه ولایت فقیه و ارائه عملی حکومت اسلامی، نمودی از پیوند ناگسستنی دین و سیاست را از یک فرضیه ناآزموده، به نظریه‌ای عملی و

سیاسی قابل اجرا ارتقا داد. در اندیشه امام خمینی (ره)، نه تنها نظریه تفکیک و جدایی دین از سیاست و دیانت یک فرضیه عملی محسوب نمی‌شود، طرح این اندیشه بازتاب رسوخ اندیشه‌های بیگانگان و استعمارگران تلقی شده است. (سجادی، عبدالقیوم/۱۳۸۲، شیوه‌های تعمیق بینش سیاسی/بوستان کتاب)

در رأس حکومت اسلامی مورد نظر امام (ره)، ولایت فقیه هدیه‌ای خدادادی به شمار می‌آید که حافظ کشور است. فوکویاما در یک سخنرانی بیان می‌دارد، در بین تمامی مذاهب اسلامی، شیعه تنها مذهبی است که نگاهش به ولایت فقیه است. ولایت فقیه شیعه را تهدیدناپذیر کرده است. تهدیدناپذیری، شکست‌ناپذیری و فناپذیری در این تحلیل، مبتنی بر اصول و مبانی انقلاب اسلامی ایران است (ایزدی، حجت‌الله / ۱۳۸۷، مبانی قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران / فصلنامه مطالعات بسیج). هم در زمان رهبری امام خمینی (ره) و هم در زمان فعلی که رهبری بر عهده آیت‌الله خامنه‌ای است، جایگاه ولایت فقیه توانسته است در مقابل هجمه‌های داخلی و خارجی بایستد و آنها را خنثی سازد.

#### ۱۰. آرمان‌گرایی واقع‌بینانه

اساس روابط در انقلاب اسلامی بر اساس آرمان‌گرایی و واقع‌گرایی تعبیه شده است که این خصیصه در رهبران انقلاب هم‌چون امام راحل ظهور و بروز داشت (سرپرست سادات، سیدابراهیم / ۱۳۹۱، بررسی تاثیر قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران بر شکل‌گیری تمدن اسلامی / مرکز مطالعات راهبردی شواری عالی انقلاب فرهنگی) آن‌چه از تدبیر در اقوال و اعمال امام راحل برمی‌آید آن است که ایشان آرمان‌گرایی واقع‌بین بودند و حتی در مواردی که به ظاهر حاکی از آرمان‌گرایی یا واقع‌گرایی ایشان است، صبغه‌هایی از دو رویکرد ملاحظه می‌شود. (دهشیری، محمدرضا / ۱۳۷۹، تمدن نوین اسلامی؛ بنیادها و چشم اندازها / دانشگاه شاهد)

#### ۱۱. نظریه امت جهانی

در منظومه فکری انقلاب اسلامی و امام راحل، تشکیل امت واحده جهانی و جهانگیر شدن حاکمیت اسلام، راهکاری است که بر اساس آن می‌توان صلح و امنیت جهانی را به صورت دائم برقرار ساخت. طرح اسلام برای نظام بین‌الملل، رسیدن به امت واحده جهانی است و این همان چیزی است که در مدیریت فضای مجازی مفقود است. بنابراین فضای مجازی پاک با تکیه بر نظریه امت اسلامی جهانی می‌تواند یک بستر سالم در ترویج معارف حقه قرار گیرد. (سرپرست سادات، سیدابراهیم / ۱۳۹۱، بررسی تاثیر قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران بر شکل‌گیری تمدن اسلامی / مرکز مطالعات راهبردی شواری عالی انقلاب فرهنگی)





جدول شماره ۱: مؤلفه‌های معرفتی قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران

### ۳- نقش مؤلفه‌های معرفتی قدرت نرم در تولید محتوای فضای مجازی پاک

انقلاب اسلامی نقش گسترده‌ای در تغییر مناسبات حاکم بر جهان داشته زیرا در پی نوید و ایجاد سبک زندگی متعالی با محوریت خدا و بر اساس اصول آزادی خواهی، استقلال طلبی، یکتاپرستی، ایستادگی در برابر ظلم و قیام علیه مستکبران، مبنا قرار دادن انسان و توجه به پیشرفت و تعالی مادی و معنوی همه انسان‌ها با دمیدن روح امید و خودباوری همراه با حرکت به جلو و هدف قرار دادن قله‌های بلند برای رسیدن به حیات طیبه است. در این حرکت رو به جلو در گام دوم انقلاب اسلامی، استفاده از جایگاه قدرت نرم ایران در ابعاد مختلف، که در بیانیه گام دوم در قالب توصیه‌ها آورده شده است، به عنوان محورهای اصلی تمدن اسلامی و ایجاد فضای سالم گفتمانی در همه بسترها از جمله فضای مجازی تکیه می‌شود. در این بخش به تبیین نقش و کاربست مؤلفه‌های معرفتی قدرت نرم در ایجاد فضای مجازی پاک در عرصه تولید اشاره می‌شود.

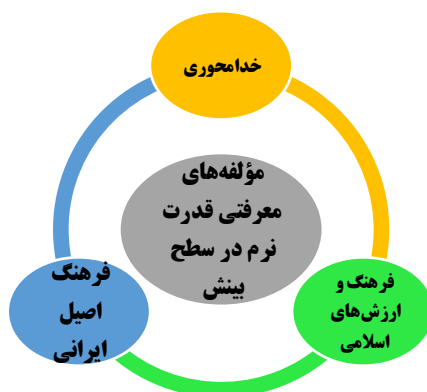
تولید محتوا و مدیریت آن یکی از مهم‌ترین راهبردها و راهکارها در ایجاد فضای مجازی پاک است. تولید محتوای بیشتر و جذاب‌تر به خودی خود کافی نیست؛ بلکه باید دقیق، متناسب، هدفمند و منطبق بر نیازهای ذی نفعان و با تکیه بر فرهنگ اسلامی - ایرانی باشد.

با توجه به مبانی انسان‌شناسی انسان دارای سه ساحت بینش، گرایش و توانایی (کنش، رفتار) است. با بررسی تناسب میان این سه ساحت می‌توان گفت که بینش‌ها، گرایش‌ها و رفتارها به طوری درهم تنیده و بر یکدیگر تأثیر می‌گذارند که نمی‌توان آن‌ها را در سه مرحله‌ی جدا از هم دسته‌بندی کرد، به طوری که یکی به طور مطلق، پیش نیاز دیگری باشد. ولی با توجه به این‌که شروع کنش اختیاری مبتنی بر بینش و گرایش‌های ابتدایی است و شروع گرایش به امری خاص نیز مبتنی بر بینشی ابتدایی نسبت به آن امر خاص است. به این ترتیب می‌توان گفت همه‌ی رفتارهای اختیاری با نوعی بینش و گرایش ابتدایی آغاز می‌شوند.

با توجه به جایگاه سه سطح بینش، گرایش و رفتار در انسان در این بخش از کاربریست، مؤلفه‌های قدرت نرم ج.ا.ا به هر سه سطح توجه شده و مؤلفه‌های معرفتی در سه سطح تقسیم و کاربری آنها ترسیم شده است.

### ۱-۳ تأثیر در سطح بینش

دستگاه ادراک و اراده دو خلصیت اسلسی هستند که در انسان و دیگر موجودات زنده وجود دارد. در حوزه ادراک علم و اراده دخیل است که به بینش تعبیر می‌شود و در اراده، میل، رغبت و انگیزش نقش دارد که به «گرایش» تعریف می‌شود. این دو عامل اساسی، یعنی «بینش» و «گرایش» موجب پیدایش کنش و رفتار می‌شود. مؤلفه‌های معرفتی قدرت نرم در بخشی می‌تواند، سطح بینش را مورد تأثیر، در ایجاد فضای مجازی پاک قرار دهد، برخی از این مؤلفه‌ها نظیر خدامحوری، فرهنگ و ارزش‌های اسلامی و فرهنگ اصیل ایرانی با تأثیر بر بینش و باور انسان موجب تقویت مخاطب می‌شود.

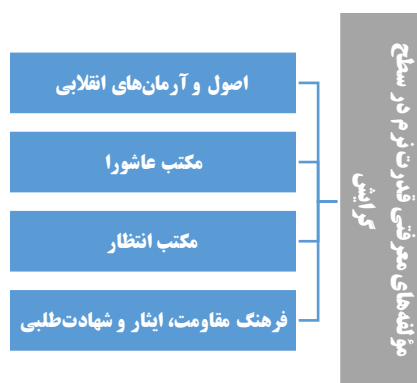


جدول شماره ۲: مؤلفه‌های معرفتی قدرت نرم در سطح بینش

### ۲-۳ تأثیر در سطح گرایش

پیاژه معتقد است، برای به کار انداختن هوش، نیروی محرکه عاطفه ضروری است. اگر مسأله‌ای مورد علاقه فرد نباشد هرگز درصدد حل آن برنخواهد آمد. رغبت و انگیزش عاطفی، محرک همه چیز است: میل به این یا تنفر از آن. بنابراین، عاطفه جنبه انرژی دهنده دارد. برای مثال، دو دانش آموز را از لحاظ درس حساب در نظر بگیرید: یکی حساب را دوست دارد و پیشرفت می‌کند. دیگری، احساس می‌کند چیزی از حساب نمی‌فهمد و احساس کهنتری در او به وجود می‌آید. اولی بسیار سریع‌تر پیش می‌رود و دومی بسیار کندتر. چون میل و رغبت، که جنبه انرژی دهنده است، در اولی به عنوان محرک قوی عمل می‌کند برخلاف دومی. (حجتی، سید محمدباقر / ۱۳۶۷، آداب تعلیم و تربیت در اسلام / دفتر نشر فرهنگ اسلام)

با توجه به جایگاه حوزه گرایش و عاطفه در شکل‌گیری فضای سالم به بیان برخی از مؤلفه‌های معرفتی مورد کاربرد و اثرگذار در این سطح اشاره می‌شود. مؤلفه‌های معرفتی در سطح گرایش مانند: اصول و آرمان‌های انقلابی، مکتب عاشورا و انتظار، فرهنگ مقاومت، ایثار و شهادت‌طلبی با تأثیر در سطح گرایش مخاطبین می‌تواند بستری برای ایجاد فضای مجازی پاک شود.



جدول شماره ۳: مؤلفه‌های معرفتی قدرت نرم در سطح گرایش

### ۳-۳ تأثیر در سطح رفتار

آگاهی و شناخت به تنهایی موجب پیدایش انگیزه و عمل نمی‌شود. زیرا علم و آگاهی همانند استعداد و نیرویی است که در کمون و خفا به سر می‌برد و برای شکوفایی و تحقق و فعلیت آن، عواملی لازم است. از جمله عواملی که برای تحقق و تقویت آگاهی و شناخت لازم است و موجب شکوفایی و تکوین عاطفه می‌شود «تکرار» و «تقلید» است.

بسیج مردمی، نظریه امت جهانی، التزام عینی به ولایت فقیه و آرمان‌گرایی واقع بینانه از دیگر مؤلفه‌های معرفتی فضای مجازی پاک است که بر حوزه رفتار ظهور و بروز پیدا کرده و حوزه رفتاری سالم در فضای مجازی را بوجود می‌آورد.



جدول شماره ۴: مؤلفه‌های معرفتی قدرت نرم در سطح رفتار

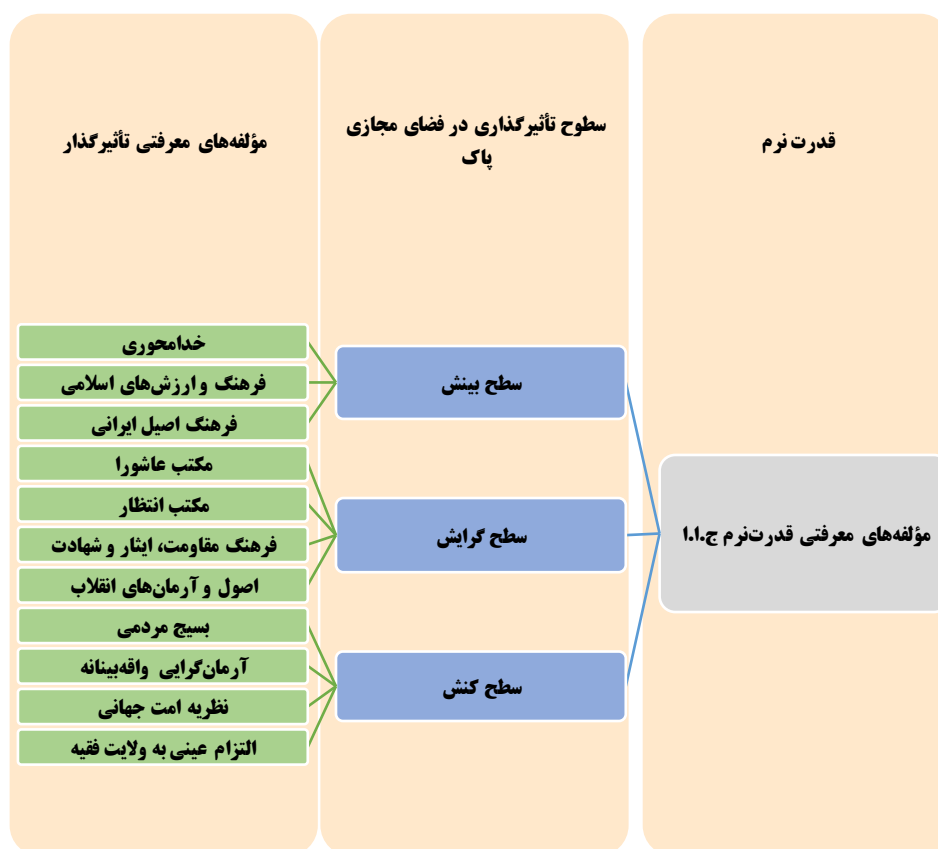
## بحث و نتیجه‌گیری

استفاده از ظرفیت معرفتی قدرت نرم ج.ا.ا در شکل‌گیری فضای مجازی پاک، نیازمند بررسی و تبیین مؤلفه‌های قدرت نرم و تأثیرگذاری آنها در شکل‌گیری فضای مجازی پاک در عرصه تولید در سه سطح بینش، گرایش و رفتار است. در این تحقیق، با تبیین کاربست مؤلفه‌های معرفتی قدرت نرم و تبیین عناصر تأثیرگذار در تولید محتوای فضای مجازی پاک، نقش این مؤلفه‌ها در قالب نمودار ذیل اثبات گردید.

## پیشنهادها

برای رسیدن به فضای مجازی پاک پیشنهاد می‌شود:

۱. توجه به مؤلفه‌های قدرت نرم در حوزه تولید محتوا توسط سیاست‌گذاران، قانون‌گذاران و متولیان امور فرهنگی در سطح کلان در عرصه فضای مجازی؛
۲. توجه ویژه متولیان حوزه تولید محتوا در عرصه فضای مجازی، به مؤلفه‌های قدرت نرم در رسیدن به فضای مجازی پاک؛
۳. استفاده نیروهای انقلابی و بسیجی از ظرفیت معرفتی قدرت نرم ج.ا.ا در شکل‌گیری فضای مجازی پاک؛
۴. ضرورت ترویج مؤلفه‌های معرفتی قدرت نرم توسط متولیان فرهنگی و کاربران انقلابی فضای مجازی؛
۵. بررسی و تدوین تأثیر سایر مؤلفه‌های قدرت نرم همچون مؤلفه‌های شناختی، سرمایه‌ای و ... در تحقق فضای مجازی پاک.



جدول شماره ۵: مؤلفه‌های معرفتی قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران

## منابع

- قرآن کریم
- اصغریان کاری، زینب (۱۳۸۹)، *دیپلماسی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در آسیای میانه*، پایان نامه ارشد، دانشگاه شهید بهشتی.
- افتخاری، اصغر و همکاران (۱۳۸۷). *قدرت نرم و سرمایه اجتماعی (مطالعه موردی بسیج)*، تهران: دانشگاه امام صادق (ع)
- \_\_\_\_\_ و شعبانی، ناصر (۱۳۸۹). *قدرت نرم "نبرد نا متقارن تحلیل جنگ ۳۳ روزه حزب الله و جنگ ۲۲ روزه غزه"*، تهران: دانشگاه امام صادق (ع)
- اقلیدی نژاد، علی (۱۳۸۹)، آسیب شناسی در مدیریت کلان تبلیغ دینی، *فصلنامه معرفت*، شماره ۴۸
- اکبری، ابوالقاسم؛ اکبری، مینا. (۱۳۹۰). *آسیب شناسی اجتماعی*، تهران: انتشارات رشد و توسعه.
- اکبری، مرتضی و رضائی، فریدون (۱۳۹۴). *شاخصه های نوین تمدن اسلامی، دو فصلنامه الگوی پیشرفت اسلامی ایرانی*، شماره ۵
- انصاری، ابراهیم و دیگران، (بهار ۱۳۹۷) تحلیل جامعه شناختی تأثیر استفاده از فضای مجازی بر فرهنگ شفاهی (مورد مطالعه: شهر اصفهان)، *مجله جامعه شناسی کاربردی*، دوره ۲۹، ش ۱.
- ایزدی، حجت الله (۱۳۸۷). مبانی قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران، *فصلنامه مطالعات بسیج*، شماره ۴۱
- بی آزار شیرازی، عبدالکریم (۱۳۷۷)، *انقلاب فرهنگی و تبلیغی*، تهران: انتشارات زکات علم
- بیکی، مهدی (۱۳۸۹)، *قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران*، چاپ دوم، تهران: دانشگاه امام صادق (ع)
- پور احمدی، حسین (۱۳۸۹). *قدرت نرم در جمهوری اسلامی ایران*، قم: بوستان کتاب
- تاجیک، محمدرضا (۱۳۸۶). جنبش دانشجویی و سیاست فرهنگی، *ماهنامه آئین*، شماره ۱۰
- جعفریان، حمید، آسیب شناسی فضای مجازی و خانواده، *نشریه مطالعات روانشناسی و علوم تربیتی*، شماره ۴
- حاجی ابراهیم، رضا (۱۳۸۵)، *انسان مدرن و تبلیغ دین*، قم: معاونت پژوهشی حوزه علمیه قم، دفتر طلاب جوان
- حجتی، سید محمدباقر (۱۳۶۷). *آداب تعلیم و تربیت در اسلام*، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی
- حسین زاده، سیدمحمدعلی (۱۳۸۶)، *اسلام سیاسی در ایران*، قم: دانشگاه مفید
- خانی، محمدحسن (۱۳۸۲). *دیپلماسی فرهنگی و جایگاه آن در سیاست خارجی کشورها، فصلنامه دانش سیاسی*، شماره ۲
- خرمشاد، محمد باقر (۱۳۹۲). *انقلاب اسلامی، بیداری اسلامی و تمدن نوین اسلامی، فصلنامه راهبرد فرهنگ*، شماره ۲۳
- خندان، محسن (۱۳۷۴). *تبلیغ اسلامی و دانش ارتباطات اجتماعی*، تهران: سازمان تبلیغات اسلامی
- دهشیری، محمد رضا (۱۳۷۹). *تمدن نوین اسلامی؛ بنیادها و چشم اندازها*، تهران: دانشگاه شاهد
- محمد رحیمی و رادبه پرنده، *آسیب شناسی فضای مجازی و خانواده: تهدیدها و چالشها*، سایت پژوهش های معنوی، آسیب شناسی خانواده، ۱۳ خرداد ۱۳۹۶
- رنجبران، داود، (۱۳۸۸). *جنگ نرم*، چاپ ششم، تهران: ساحل اندیشه
- رهبر، محمدتقی (۱۳۷۱)، *پژوهشی در تبلیغ*، تهران: سازمان تبلیغات اسلامی
- زرشناس، شهریار (۱۳۷۸). *اشارات در باره لیبرالیسم در ایران*، چاپ دوم، تهران: سازمان انتشارات کیهان
- زورق، محمد حسن (۱۳۶۸) *مبانی تبلیغ*، تهران: سروش

- سجادی، عبد القیوم (۱۳۸۲). *شیوه‌های تعمیق بینش سیاسی*، قم: بوستان کتاب
- سرپرست سادات، سید ابراهیم (۱۳۹۱). بررسی تأثیر قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران بر شکل‌گیری تمدن اسلامی، *مرکز مطالعات راهبردی شورای عالی انقلاب فرهنگی*
- سیمبر، رضا، و دیگران (۱۳۸۹). *اسلام‌گرایی در نظام بین‌الملل*، تهران: دانشگاه امام صادق (ع)
- شریعتی سبزواری، محمد باقر (۱۳۷۹)، *رسالت تبلیغ، در مجموعه مقالات همایش نقش آموزش در تبلیغ دین*، قم: دفتر تبلیغات اسلامی
- شیرودی، زهرا، ایران و نقش فضای مجازی برای شکل‌دهی به جامعه اسلامی-تمدنی، *نشریه تمدن‌اسمی و دین پژوهی / سال اول / شماره سوم / تابستان ۱۳۹۸*، صص ۷۳-۹۶
- صمدی، مجتبی (۱۳۸۸)، *تبلیغ اسلامی در عصر رسانه‌های نوین*، مجله: نامه فرهنگ و ارتباطات.
- قزائتی، محسن (۱۳۷۲)، *قرآن و تبلیغ*، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
- گلشن پژوه، محمودرضا (۱۳۸۷)، *جمهوری اسلامی ایران و قدرت نرم*، تهران: معاونت پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی - دفتر گسترش تولید علم
- مایلی، محمدرضا و مطیعی، مریم (۱۳۹۵). قدرت نرم در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران، *فصلنامه مطالعات روابط بین‌الملل* شماره ۳۵
- محمدی، منوچهر (۱۳۸۷). منابع قدرت نرم، سرمایه اجتماعی نظام جمهوری اسلامی ایران، *فصلنامه پانزده خرداد*، شماره ۱۶
- مطهری کلور، محمدطاهر و دیگران، بررسی تأثیر و نقش فضای مجازی در سبک زندگی اسلامی، *فصلنامه ره‌آورد نور*، ش ۵۹، ۱۳۹۶
- مطهری، مرتضی (۱۳۷۵)، الف، *گفتارهای معنوی*، تهران: انتشارات صدرا، چاپ هفدهم
- میلسن ژان و همکاران (۱۳۸۸)، *دیپلماسی عمومی نوین، قدرت نرم در روابط بین‌الملل*، ترجمه رضا کلهر و سیدمحسن روحانی، چاپ دوم، تهران: دانشگاه امام صادق (ع)
- نوزانی، بهرام و عبادی، زهرا (۱۳۹۶). بررسی تأثیر قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران بر اهداف و منافع راهبردی آمریکا در عراق نوین، *دوفصلنامه سیاست و روابط بین‌الملل*، سال اول، شماره ۱ اول
- نای، جوزف (۱۳۸۷). *قدرت نرم*، ترجمه‌ی سیدمحسن روحانی و مهدی ذوالفقاری، تهران: انتشارات دانشگاه امام صادق (ع)